

XXI. kongres Medzinárodnej asociácie komparatistickej literatúry vo Viedni

V dňoch 21. – 27. júla 2016 sa vo Viedni konal XXI. medzinárodný kongres ICLA/AILC (International Comparative Literature Association/Association Internationale de Littérature Comparée – Medzinárodnej asociácie komparatistickej literatúry), ktorý sa niesol v znamení témy *Mnoho jazykov porovnávacej literatúry*, signalizujúcej porozumenie medzi kultúrami, ako to formulovali aj predseda asociácie Hans Bertens (Utrechtská univerzita), vedúci organizačného tímu konferencie Achim Hölter (Viedenská univerzita) a predstaviteľ organizácie UNESCO Frank La Rue. Kongres pozostával z vyše 1500 prednášok v troch jazykoch (angličtina, nemčina, francúzština), resp. zhruba 500 paralelných panelov, ktoré boli rozdelené do piatich tematických celkov: A. Umenie ako univerzálny kód, B. Jazyk – podstata svetovej literatúry, C. Mnoho kultúr, mnoho idiómov, D. Jazyk tematológie a E. Komparatisti v praxi – profesionálna komunikácia. Medzi najvýraznejšie témy panelových diskusií patrili migračná a exilová literatúra, literárny preklad, digitálne humanitné vedy, rozdielne prístupy k naratológii, kultúrna pamäť v literatúre, literatúra a životné prostredie, queerové perspektívy, literatúra a antropocentrická doba, svet čínskeho znakového písma a svetová literatúra, kolonizácia, globalizácia, postimperiálne obdobie a tzv. nová svetová literatúra. Okrem vedkýň a vedcov z Európy a Severnej Ameriky boli na kongrese výrazne zastúpení literárni vedci z Indie, Číny, Iránu a Brazílie, ktorí organizovali sekcie tematizujúce príslušné národné literatúry. Na tomto významnom svetovom komparatistickom podujatí participovalo aj viacero účastníčok a účastníkov zo Slovenska. Prispeli jednak dvoma rokovacími sekciami „Autor“, „Text“ und „Leser“ im Kontext (*Komparatistik und Sozialwissenschaften*) a *Old and New Concepts of Comparative Literature in the Globalized World*, jednak individuálnymi príspevkami v rámci rôznych panelov, so samostatnou prednáškou vystúpil Jozef Marián Gálik z Ústavu orientalistiky SAV.

DOBROTA PUCHEROVÁ

NÁVRAT KOMPARATISTIKY K LITERATÚRE A JAZYKU

Keď sme v roku 2013 hľadali zjednocujúcu črtu XX. medzinárodného kongresu ICLA/AILC, ktorý sa vtedy konal v Paríži, bolo ťažké ju nájsť, jednotlivé témy sa šírili do všetkých oblastí a najrôznejších disciplín, dokonca aj do lekárskej vedy, biológie a fyziky. Ďalší, v poradí XXI. medzinárodný kongres ICLA/AILC, podobný problém nevyvolal. Naopak, akoby sa vracal skôr k začiatkom literárnej komparatistiky, čiže k porovnávaciemu štúdiu literatúr. Vracal sa k začiatkom aj tým, že bol opäť v Európe, zatiaľ čo väčšina predchádzajúcich prebiehala mimo tohto priestoru.

Zdá sa, že Viedeň skutočne dobre poslúžila ako miesto komparatistického stretnutia, pretože podobne ako Paríž upozornila aj na tradície a minulosť disciplíny. Samozrejme, predpokladom literárnej komparatistiky je široká, svetová perspektíva, ale tieto dve posledné stretnutia ICLA/AILC akoby chceli pripomenúť, že súčasťou sveta je ešte stále aj Európa, a to nielen v podobe eurocentrizmu, ale aj ako predmet štúdia – literatúrou, orientáciami a ľuďmi,

ktorí sa tejto oblasti venujú. Význam európskeho kontextu pre komparatistiku je daný už tým, že v porovnaní s ostatnými kontinentmi tu na relatívne malej ploche žije veľa odlišných národov, etník a rás, vyznávajúcich rôzne náboženstvá a hovoriacich i píšucich odlišnými jazykmi, napríklad na rozdiel od Severnej alebo Latinskej Ameriky, ktoré sú síce tiež vnútorne veľmi diferencované, ale v literatúre používajú jeden, resp. dva-tri jazyky, dokonca spoločné s Európou. To sa jasne prejavilo v hlavnej téme kongresu Mnoho jazykov literárnej komparatistiky, ktorá postavila jazyk ako východisko komparatívnej literatúry vo funkcii predmetu výskumu i nástroja samotnej disciplíny, ako napríklad v diskusii panelu komparatistov z Nemecka o jazykoch teórie.

Z tohto postoja musela nutne vyplynúť aj skutočnosť, že oficiálnych komunikačných jazykov kongresu bolo viac ako obvykle – tri: angličtina, nemčina a francúzština. A nešlo o formálne rozhodnutie. Okrem toho, že všetky zásadné prejavy boli prednášané trojjazyčne, dalo sa stretnúť aj s prípadmi, keď celé zasadanie konkrétneho skupinového seminára prebehlo napríklad vo francúzštine, pričom vôbec neprekážalo, ak niekto položil otázku v angličtine alebo v nemčine. Dokonca na niektorých stretnutiach sa jazyky striedali tým spôsobom, že otázka zaznela v angličtine a odpoveď vo francúzštine a podobne. Tento jav bol nesmierne inšpirujúci (hoci sa vyskytli aj situácie, keď sa účastníci sťahovali kvôli jazyku na iné semináre), no nielen to, bol aj zásadný, pretože ukázal, že komparatisti musia ovládať rôzne jazyky, nielen angličtinu, a že musia študovať literárne diela v ich originálnom znení. Prečo tento truizmus? Bola som totiž svedkyňou diskusie, kde sa hovorilo o tom, že cudzie literárne diela možno porovnávať aj na základe výlučne anglických prameňov, čiže len v prekladoch do angličtiny. Je užitočné sa zamyslieť, prečo táto myšlienka vznikla a čomu by mala slúžiť. Osobne si však neviem predstaviť taký preklad, kde by nechýbali isté aspekty originálu, ktoré sú nutné pre porovnávací výskum. Diskusia nepriniesla závery, ale zamyslieť sa nad dôvodmi tejto idey by stálo za to.

Dôraz na jazyk v hlavnej téme kongresu sa spočiatku mohol zdať obmedzujúci: iba a výlučne jazyk. Nakoniec sa ukázalo, že sa tým otvorili aj mnohé skutočne rozmanité perspektívy. Jednou z nich bol opäť preklad, ktorý sa objavil už v Paríži, ale ktorý sa opakoval v mnohých podobách, ponímaniach a disciplínach. Témy postupovali od základných, opisných otázok ako prekladová literatúra, cez vnútrojazykové preklady či americkú sekciu, ktorá sa venovala prizmatickému prekladu skúmajúcemu preklad vo vzťahu k jazyku, emóciám a idiómom atď., po preklad ako nástroj modernizácie v ázijskej, kórejskej komparatistike alebo úlohu francúzskych prekladov ako kultúrnych mediátorov v prostredí Latinskej Ameriky. Otvorili sa však aj ďalšie súvislosti, napríklad kontexty strednej a juhovýchodnej Európy vnímajúce Viedeň a nemčinu ako blízke a zrozumiteľné kultúrne centrum, s ktorým mohli byť v styku aj v minulosti a voči ktorému sa mohli vymedzovať. Na kongrese sa tak stretla aj odborná verejnosť z malých krajín Európy, napríklad Luxemburska, ktorá hovorila o otázkach jazyka a prekladu alebo o funkcii nemčiny, ďalej tu bolo množstvo odborníkov a odbornícok z Rumunska, najmä z Transylvánie, kde opäť nemčina a maďarčina zohrali významnú úlohu, výrazné zastúpenie malo Slovinsko, ale už tradične aj Poľsko, Ukrajina, Chorvátsko a Turecko. V tejto atmosfére akoby sa odrazu vytvorilo akési ideové jadro spolu so spôsobom myslenia, ktoré načierali z východísk a prameňov väčšine prítomných relatívne dobre známych, pretože boli v tejto oblasti zdieľané a diskusie sa mohli niesť veľmi konkrétnym a zrozumiteľným spôsobom. Znovu sa otvorili aj otázky modernity, modernizmu a dokonca avantgardy, čistej poézie alebo surrealizmu na hranici Európy a zámorských kontinentov, čiže v prostredí vzniku i emigrácie. Okrem toho treba pripomenúť, že Viedeň ako mesto dala možnosť zúčastniť sa na veľkom medzinárodnom podujatí aj ekonomicky menej zdatným univerzitným a intelektuálnym centrom zo strednej a východnej Európy, čím sa stala symbolom časti Európy, ktorá tak zriedkavo dostáva hlas.

Ak by sme sa mali pozrieť na kongres aj z iných strán, opäť bola vysoká účasť z Indie, ale i z arabských krajín, Číny, Tajvanu a USA. Je zaujímavé, že najmä komparatistická obec z USA dosť zreteľne presedlala na problematiku prekladu. Jej výskum bol však spojený prevažne s dvomi aspektmi – na jednej strane s jazykovou analýzou prekladu a na druhej strane s jeho sociálnymi a politickými hľadiskami – migráciou a prejavmi migrácie v literatúre, prekladoch, kultúre a v sociálnych sférach. Už v Paríži založila ICLA/AILC samostatný výbor pre výskum prekladu, ktorý vedie Sandra Berman z Univerzity Princeton. Tento výbor sa zaoberá prekladom ako otázkou migračných hnutí a výrazom sociálnych skutočností či mobilizačných praktík, ktoré sa pomocou neho uskutočňujú v rámci aktivizácie čitateľskej verejnosti. Ide tu napríklad o úlohu prekladu na medzinárodných knižných podujatiach s cieľom zaangažovať publikum a pomocou performatívneho prekladu (sekcia *Engaging Publics In and Through Translation*) ho podnietiť k čítaniu. Objavil sa aj veľmi zaujímavý uhol pohľadu, ktorý spoločne iniciovali Rusi, Nemci a Francúzi a ktorý upozornil na aspekt prechodu literárnej imitácie od prekladu k plagiátu (*Productivity of Plagiarism*).

Pomerne často diskutovanými otázkami boli aj pojem a predstavy svetovej literatúry. Tak napríklad okrem témy, ktorá odznela v sekcii slovenskej komparatistickej obce (pozri ďalej správu Róberta Gáfrika), sa o pojme svetovej literatúry hovorilo aj v rámci sekcie komparatistov z Estónska, Luxemburska a Slovinska *Speaking About Small Literatures in Their Own Languages* (Hovoriť o malých literatúrach v ich vlastných jazykoch), kde sa spomínalo množstvo rôznych diel a autorov, ktorí sa po roku 2000 k otázke svetovej literatúry vrátili. Ako nás upozornili organizátori tejto sekcie, jej názov sa omylom zmenil, pretože pôvodne nemalo ísť o vlastné jazyky, ale o vlastné texty – *discourses*. To by vysvetľovalo, prečo títo autori spracovávali otázky svetovej literatúry bez najmenšieho poňatia o tom, čo vzniklo pred nimi a z akých názorov dnešné diskurzy čerpali, čiže vyrástli. Niet sa čo čudovať, že za tejto situácie sa akoby cez noc stal výnimočne zdatným odborníkom v otázke svetovej literatúry Franco Moretti, ktorý pripomenul, že pri riešení otázok treba brať do úvahy aj literárne poetiky a výrazové prostriedky, ktorými literatúry narábajú. Tento postup je možno nový vzhľadom na niektoré vychytené a veľmi všeobecne alebo zjednodušene ideologicky ladené kultúrne postupy pri skúmaní súčasnej svetovej literatúry, nie je však ničím novým, skôr naopak, v prostredí strednej a juhovýchodnej Európy. Morettiho autorita v otázke svetovej literatúry bola určujúca aj v dvoch hlavných príspevkoch na tému svetovej literatúry, ktoré predniesli Emily Apter a David Damrosch, významné osobnosti svetovej komparatistiky z prestížnych univerzít v USA (New York, Harvard a Princeton). Ich panel mal obsažný a široký názov *Theory, World Literature and the Politics of Translation* (Teória, svetová literatúra a politika prekladu), ktorý jednoznačne súvisel so smerovaním kongresu, takže účasť na ňom bola pomerne veľká. Damrosch začal predstavením tradícií a histórie myslenia na tému svetovej literatúry a prehliadkou diel, ktoré k tejto otázke vznikli. Aby publikum nestratilo nič, uvedené diela, resp. ich knižné podoby, čiže obálky, figurovali jedna za druhou na širokej obrazovke. Boli to knižky rôznych autorov, medzi ktorými nechýbali jeho vlastné práce, a kde sa samozrejme ako pôvodca tohto pojmu a myslenia invokoval Goethe. Hoci sa Damrosch pokúšal obsiahnuť vskutku celý svet, takže miestami uvádzal aj viac-menej beletristické práce a práce z Orientu, či už pravého, orientálneho, alebo len z východných kultúr zemegule, chýbali medzi nimi diela zo strednej Európy, a to napriek tomu, že by bolo vhodné ich spomenúť čo len ako zdvorilú pripomienku kontextu, kde kongres prebiehal. Prehliadka obálok kníh bola rýchla a stručná. O dielach a prácach, ktoré vznikli v danej kultúrnej zóne (Ďurišin, Konstantinovič, Iuvan a autori zo západnej Európy ako Domínguez, ako aj z Poľska, Slovinska, Ukrajiny, Ruska a pod.) v nej nebolo ani zmienky. Na rozdiel od Ďurišinovej monografie *Čo je svetová literatúra?*, ktorá vznikla roku 1992, teda o jedenásť rokov skôr, a to pod identickým názvom ako Damroschova práca *What is World literature?* z roku 2003, v prehľade nechýbal už spo-

mínaný Moretti. Po stručnom prehľade farebných obálok nasledoval vstup Emily Apter, ktorá vyzdvihla rolu prekladu, mnohojazyčnosti, ale medzi rečou spomenula aj názov jednej zo svojich prác *Against World Literature: On the Politics of Untranslatability* (Proti svetovej literatúre: o politike nepreložiteľnosti, 2013), v ktorej dáva vznik tejto témy do súvislosti s činnosťou amerického marxistu Djelala Kadira v časopise *World Literature Today*, kde ju v rokoch 1991 až 1997 rozvinul ako hostujúci výskumník v rámci bádania literárneho postkolonializmu. Hlavnou oporou v jej výklade bola opäť Morettiho koncepcia svetovej literatúry, pričom hneď v úvode spomína aj známy titul francúzskej teoretičky Pascale Casanova *La République mondiale des Lettres* (1999; *Světová republika literatury*, 2012). Keď už niekoľkokrát zopakovala prvú časť názvu svojej práce, *Against World Literature*, vlastne jednej z jej mnohých prác, ozval sa hlas z blízkeho pléna, ktorý jasne zaprotestoval proti odmietaniu svetovej literatúry. Spočiatku to bola iba do vzduchu vyslovená otázka, prečo je Apter proti svetovej literatúre, ale vzápätí sa začali ozývať ďalšie hlasy, ktoré zdôrazňovali, že svetovú literatúru netreba ničieť, že je to ich predmet výskumu a že sú na kongrese práve kvôli svetovej literatúre. Je zrejmé, že Apter nemala na mysli úplné odmietnutie svetovej literatúry a na protesty z pléna reagovala, že to myslela inak, nemala však už dostatočný priestor na ďalšie vysvetľovanie. Celá debata bola zaujímavá, a to nielen z hľadiska teórie, ale aj z hľadiska skutočnej rôznorodosti názorov vo svetovej komparatistickej obci, ktorá zahŕňa aj nesúlady, čo sa v istej chvíli medzi názormi oficiálnych rečníkov z USA a členmi komparatistickej komunity (napríklad z Grécka) prejavil a ktorý iste nebude posledným. Akoby to spôsobilo miesto, kde kongres prebiehal, tá pochybovačná, stále problematizujúca atmosféra stredoeurópskeho regiónu.

Podobných plenárnych vystúpení pozvaných odborníkov bolo viac, ako napríklad čítanie z prekladu známeho cestopisu Christopa Ransmayra *Atlas eines ängstlichen Mannes* (2012; v angl. *Atlas of an Anxious Man*, preklad Simon Pare, 2016) a diskusia okolo tohto zvláštneho lyrického diela alebo rozhovor s nositeľkou Nobelovej ceny Hertou Müller pod poetickým názvom *In jeder Sprache sitzen andere Augen* (V každej reči sedia iné oči). Treba spomenúť aj príspevok komparatistu a translátológa Joepa Leerssena z Holandska, ktorý sa stal známym svojou teóriou imagológie (na túto tému vydal viacero významných prác), ale ktorý možno zmenil svoj prístup, pretože v skutočne veľmi osobitom a slávnostnom režime predniesol prednášku *Behind Guttenberg's Back: World Literature beyond Print Culture* (Za Guttenbergovým chrbtom: Svetová literatúra mimo printovej kultúry).

Okrem prednášok pozvaných hostí, plenárnych prednášok známych osobností ICLA/AILC a piatich zaujímavých okrúhlych stolov sa účastníčky a účastníci venovali samotnej kongresovej práci. Bola rozdelená na dva samostatné, paralelne prebiehajúce celky. Prvý z nich spočíval v zasadaniach a diskusiách skupinových sekcií, ktoré sa vytvorili na podnet samotných účastníčok a účastníkov, plánujúcich predstaviť svoju prácu svetovej odbornej verejnosti, a v sérii samostatných prednášok, ktorých témy a názvy si prihlásení účastníci zvolili individuálne, a tak ich zaregistrovali do programu kongresu. Z oboch častí bol vytvorený užší výber, ale záujemcovia sa mohli zároveň zúčastniť na ľubovoľnom množstve zasadaní, čo niektorí aj využili, a tým získali reakciu na svoje myšlienky z rôznych oblastí a kruhov. Prednášky boli zoradené podľa tém do podobných zasadnutí ako práce jednotlivých skupín, čiže vo forme seminárov. Keďže Viedenská univerzita sídli v obrovskej budove s tromi nádvoriami, s množstvom širokých a dlhých chodieb, spojovacích priestorov a vysokých, rozvetvených klasických schodísk, pričom seminárne miestnosti a učebné priestory sú skutočne veľkorysé čo do šírky i čo do výšky, bolo prakticky nemožné celý program vtesnať do jedinej budovy. Samotných skupinových sekcií zasadalo v jeden deň v priestore hlavnej budovy univerzity približne tridsať až tridsaťpäť, a to od deviatej do pol siestej, čo budovu úplne obsadilo. Samostatné prednášky boli preto umiestnené do inej, modernejšej budovy, neďaleko hlavnej. Už z tohto dôvodu sa nedalo stihnúť viacero prednášok v čase jedného pracovného poldňa, keďže

aj premiestňovanie bolo náročné. Preto si bolo treba veľmi dôsledne z programu vyberať. Tým najlepším miestom stretávania bolo však krásne a rozľahlé vnútorné nádvorie univerzity, kde v strede dominoval trávnik s košatým stromom a ležadlami a kde mali svoje miesto bufety s občerstvením. Hlavný priestor vo vnútornej galérii okolo nádvorja však zaberali pulty s knihami jednak z produkcie svetových vydavateľstiev, čo je na konferenciách obvyklým javom, ale aj pulty, kde účastníci mohli rozložiť vlastnú knižnú tvorbu alebo produkciu svojich univerzít, ktorá sa časom aj rozobrala. Vynikajúca bola idea, že organizátori ešte pred začatím kongresu upozornili účastníkov, aby sa na tejto akcii zúčastnili a priniesli knihy svojich pracovísk alebo vlastné na kongres a umiestnili ich na dvore na pulty, aby sa k nim mohli dostať aj ich kolegovia.

Kongres trval celkom šesť dní, čo bolo dosť náročné, hoci jedným z týchto dní bola nedeľa, venovaná výletu loďou po Dunaji. Ako inak, emblematická rieka strednej Európy, spájajúca toľko rôznych miest, krajov a jazykov, nemohla z programu viedenského kongresu vypadnúť. To bola aj jedna z myšlienok organizátorov, s ktorou do súťaže o budúceho organizátora kongresu v roku 2013 vstúpili a ktorú sa im podarilo naplniť. Samozrejme, okrem toho, že sa tu odohrali viaceré zaujímavé posuny, týkajúce sa samotnej komparatívnej literatúry. Na záver vystúpil aj organizátor budúceho kongresu – Čína. A iste nie je bez zaujímavosti ani to, že novým predsedom Medzinárodnej organizácie ICLA/AILC sa stal Longxi Zhang, komparatista z Hong Kongu, ktorý študoval v Pekingu a na Harvarde, kde aj prednáša.

LIBUŠA VAJDOVÁ

AUTOR, DIELO A ČITATEL V 21. STOROČÍ

V rámci kongresu ICLA vo Viedni sa 23. júna 2016 konala sekcia Kabinetu Dionýza Ďurišina „Autor“, „Text“ und „Leser“ im Kontext (*Komparatistik und Sozialwissenschaften*) – „Autor“, „dielo“ a „čitateľ“ v kontexte (*komparatistika a sociálne vedy*), ktorú pripravili Mária Bátorová (Pedagogická fakulta UK v Bratislave a ÚSvL SAV) a Ivo Pospíšil (Filozofická fakulta MU v Brne). Ich cieľom bola súčasná kontextualizácia troch základných členov tvorivého a umelecko-komunikačného procesu, no najmä istá rehabilitácia autora prostredníctvom budovania novej metodológie a personalistickej koncepcie ako súčasť komplexného prístupu k literárnemu dielu.

Sekciu otvorila Mária Bátorová príspevkom *Slowakische Literatur der Moderne im Kontext der europäischen Moderne. Komparatistik und Sozialwissenschaften* (Slovenská literárna moderna v kontexte európskej moderny. Komparatistika a sociálne vedy), v ktorom sa venovala sociálnym a historickým aspektom tvorby autorov-disidentov. Ivo Pospíšil sa pri porovnávaní komparatistiky a areálových štúdií (*Comparative Literary Studies and Area Studies. Advantages and Obstacles* – Komparatistika a areálové štúdiá. Výhody a bariéry) zamerlal na analýzu konceptov čas a priestor v literárnom diele. Pod názvom *Der Sammler als Autobiograph* (Zberateľ ako autobiograf) predstavila Monika Schmitz-Emans (Ruhr-Universität Bochum, Nemecko) tvorbu zbierok predmetov ako konštruktívny proces, ktorý je výrazom zberateľovej „tvorivej vôle, a to tak vzhľadom na povahu zbieraných predmetov, ako aj na ich usporiadanie“, súčasne predstavila konceptualizáciu zberateľskej činnosti vo vzťahu k autor-skej literárnej práci.

Bývalá doktorandka ÚSvL SAV Katarína Zechelová vystúpila s príspevkom *Kommunikation und Schweigen in Prosatexten von Arthur Schitzler und Stefan Zweig (Kontextualisierung als Weg zur Komparation typologischer Zusammenhänge)* – Komunikácia a mlčanie v prózach Arthura Schnitzlera a Stefana Zweiga (Kontextualizácia ako cesta ku komparácii typologických súvislostí), v ktorom sa venovala textovej analýze diel dvoch významných predstaviteľov viedenskej moderny. Sekciu uzatvorili vystúpenia súčasných doktorandov ÚSvL SAV: Lívia

Paszárová sa vo svojej prezentácii *Péter Esterházy: The Author, the Text, the Reader or All of Them?* (Péter Esterházy: Autor, dielo, čitateľ alebo všetky tri zložky?) sústredila na otázku, ako môže byť autor originálny napriek tomu, že vo svojich dielach využíva texty iných autorov. Krištof Anetta prednášal o koncepciách súčasnej literatúry v príspevku pod názvom *Neo-sincere Theory in Comparative Literature* (Teória novej úprimnosti v komparatistike).

LÍVIA PASZÁROVÁ

STARÉ A NOVÉ KONCEPTY LITERÁRNEJ KOMPARATISTIKY V GLOBALIZOVANOM SVETE

Česko-slovenská asociácia porovnávacej vedy, ktorá vznikla v roku 2014 so sídlom v Ústave svetovej literatúry SAV, usporiadala na XXI. kongrese Medzinárodnej asociácie porovnávacej literárnej vedy (AILC/ICLA) vo Viedni skupinovú sekciu *Old and New Concepts of Comparative Literature in the Globalized World* (Staré a nové koncepty literárnej komparatistiky v globalizovanom svete). Sekcia sa konala v dňoch 22. – 23. júla 2016. Organizačne ju pripravil Róbert Gáfrík z Ústavu svetovej literatúry SAV v spolupráci s Milošom Zelenkom z Juhočeskej univerzity v Českých Budejoviciach.

Téma skupinovej sekcie vychádzala z predpokladu, že hoci je literárna komparatistika disciplínou, ktorá je už od vzniku idey svetovej literatúry spojená s globalizačnými procesmi, neskúma len rôzne literatúry, ale sa aj rôzne praktizuje v rôznych krajinách. Literárna komparatistika tak nedisponuje len jediným predmetom skúmania ani jedinou metódou. Teoretický a metodologický diskurz prebieha v rozličných jazykoch v rozmanitých mocenských vzťahoch. Do komparatistického diskurzu sa dostávajú nové pojmy alebo sa doň staré pojmy vracajú, často v nových významoch (ako napríklad nedávno pojem svetovej literatúry v americkej komparatistike). Cieľom panelu bolo preskúmať pluralitný svet teórie a metodológie súčasnej literárnej komparatistiky, ako aj migráciu komparatistických pojmov v čase a priestore, pričom sa malo poukázať na špecifiká lokálnych či regionálnych tradícií komparatistického myslenia.

V prvý deň skupinovej sekcie odznela väčšina príspevkov, pričom úvodné sa zameriavali na všeobecnejšie otázky. V prvom paneli vystúpil iránsky komparatista Behnam Fomeshi s príspevkom *From Goethe's Weltliteratur to a Globalized World Literature* (Od Goetheho *Weltliteratur* ku globalizovanej svetovej literatúre), v ktorom argumentoval, že v 20. storočí porovnávacia literárna veda prekonala nacionalizmus a v 21. storočí prešla od multikulturalizmu ku globalizácii. Adam Kola z Poľska v príspevku *Małowist, Braudel, Wallerstein: Between World History and World Literature* (Małowist, Braudel, Wallerstein: medzi svetovými dejinami a svetovou literatúrou) poukázal na prínos poľského historika Mariana Małowista do teórie svetových systémov a pokúsil sa aplikovať jeho myšlienky na pojem svetovej literatúry. Andrei Terian z Rumunska v príspevku *Synchronism, Protochronism, and the Romanian Challenge to World Literature* (Synchronizmus, protochronizmus a rumunská výzva svetovej literatúre) analyzoval najdôležitejšie koncepty a teórie navrhnuté rumunskou literárnou kritikou v 20. storočí a ponúkol ich ako alternatívy alebo prefigurácie niektorých súčasných konceptov porovnávacej literárnej vedy (napr. Casanova, Moretti).

Druhý panel otvoril príspevok Iva Pospíšila *The Personalistic Approach as a Bridge* (Personalistický prístup ako most). Pospíšil poukázal na potenciál personalistického prístupu k literatúre ako na možný most medzi starými komparatívnymi metodológiami a novými modelmi, inklinujúcimi ku kultúrnym štúdiám. Britský slavista Galin Tihanov v prednáške *Eastern-European Literary Theory: Its Impact on Comparative Literature* (Východoeurópska literárna teória: jej vplyv na komparatistiku), ktorá pritiahla veľké publikum, skúmal vplyv východoeurópskej literárnej teórie (do ktorej zahrnul aj ruskú) na porovnávaciu literárnu vedu.

Tretí panel sa venoval slovenskej a českej tradícii porovnávacej literárnej vedy. Libuša Vajdová v príspevku *Slovak School of Comparative Literature Studies, Its Past and Future* (Slovenská škola porovnávacej literárnej vedy, jej minulosť a súčasnosť) predstavila teóriu medziliterárnosti Dionýza Ďurišina a zamýšľala sa nad tým, ako sa Ďurišinove koncepcie vracajú do súčasných diskusií. O českej komparatistike hovoril Petr Kučera v príspevku *Konzepte der tschechischen Komparatistik* (Koncepty českej komparatistiky). Kučera sledoval vznik českej komparatistiky od jej multidisciplinárnych počiatkov (významné bolo napríklad spojenie s folkloristikou a etnológiou), cez teoretické podnety Franka a Slavomíra Wollmanovcov, až po súčasné koncepty brnenskej školy (Ivo Pospíšil). S príspevkom *Interliterarischer Zentrismus als Form und Funktionsweise der Weltliteratur* (Medziliterárny centrismus ako forma a spôsob fungovania svetovej literatúry) vystúpil Miloš Zelenka a zamýšľal sa nad využitím jedného z hlavných pojmov Ďurišinovej teórie medziliterárnosti v súčasnom diskurze.

V poslednom paneli prvého dňa skúmala Elke Lackner z Rakúska premenu literatúry v nových médiách v príspevku *Die Videos der YouTube-Stars als Aktualisierung traditioneller Textformen. Eine komparatistische Annäherung* (Videá hviezd YouTube ako aktualizácia tradičných textových foriem. Komparatistická aproximácia). Nasledovala ju Jagoda Wierzejska s príspevkom *Galicja as an Ideological Concept of Selected Literatures and Comparative Literature in East-Central Europe* (Galícia ako ideologický koncept vybraných literatúr a porovnávací literárna veda v stredo-východnej Európe). Róbert Gáfrík sa zamýšľal nad orientalistickým diskurzom v strednej Európe v príspevku *Imagining the Orient in Central Europe* (Predstavy o Oriente v strednej Európe).

Na druhý deň sa konal posledný panel skupinovej sekcie, v ktorom odzneli tri príspevky. Dobrota Pucherová sa v príspevku *Post-Communist Theory as a New Direction for Comparative Cultural Studies* (Postkomunistická teória ako nový smer pre komparatívne kultúrne štúdie) venovala niekoľkým slovenským a českým dielam, ktoré sa zaoberajú spomienkami na obdobie socializmu. Dorota Kołodziejczyk hovorila o vzťahu postdependenčných a postkoloniálnych štúdií v aplikácii na región strednej a východnej Európy v príspevku *Comparative Posts Going Political – On the Contentious Relations of Postdependence Studies and Claims to Postcoloniality in Central and Eastern Europe* (Spolitizovanie komparatívnych post – O sporných vzťahoch postdependenčných štúdií a nárokovania si na postkoloniálnosť v strednej a východnej Európe). Mária Bátorová sa sústredila na jazyk tém a diskurzov v moderne v príspevku „*Intertextualität*“ *in der Moderne, Malerei und Literatur* („Intertextualita“ v moderne, maliarstve a literatúre).

Príspevky skupinovej sekcie sa zamerali najmä na heterogénny región strednej a východnej Európy, kde vznikli v 20. storočí komparatistické koncepcie, ktoré sa vyvíjali paralelne či v dotyku s americkou a francúzskou komparatistikou. Príspevky sa pokúsili objasniť, ako jednotlivé komparatistické tradície medzi sebou komunikujú, v čom sa stretávajú, v čom rozchádzajú a aký majú potenciál vzájomne sa obohacovať. Tiež sa zamerali na otázku, ktoré pojmy a koncepty neanglofónnej komparatistiky sa ukazujú ako životaschopné v súčasnom globalizovanom komparatistickom diskurze. Príspevky nemali len čisto teoretický charakter, ale sústredili sa aj na preskúmanie rôznych pojmov a konceptov vo vzťahu ku konkrétnemu literárnemu materiálu. Skupinová sekcia *Staré a nové koncepty literárnej komparatistiky v globalizovanom svete* bola výnimočným medzinárodným podujatím, na ktorom komparatistky a komparatisti zo Slovenska a z Českej republiky prezentovali nielen tradície slovenskej a českej komparatistiky, ale aj jej súčasné podoby.

RÓBERT GÁFRÍK